



Janus - fimti ár eftir

Lagt er upp til ein bæði áhugaverdan og aktuellan fyrilestur í Norðna Felagnum mikukvöldið, tá Hanus Andreassen undir heitinum »Mentan og politikkur« fer at hugleidda um skaldið Janus Djurhuus, nú fimti ár eru liðin síðani hann doyði. Nomið verður við mentunarhugtakið, eins og tað reit politiska í livinum hjá Janusi. Tónleikabókin Enekk verður eisini við og fer at framføra yrkingar eftir Janus. Tiltakið, sum er alment og ókeypis, verður í Listaskálanum mikukvöldið hin 26. august klokkan 19:30.

num, gav í 1994 út fløguna »Ver sterk mín sál«. Eins og heitið, stava allir sangir á hesi flögu úr fyrsta yrkingasavni Janusar, sum kom í 1914. Plátufelagið Tut stóð fyri hesi sermerktu útgávu, sum í tónleikasnið byggir á heimligan eins og fjar-skotnan tónleik. Bólkurin Enekk man vera millum fremstu føroysku umboðini í sonevnda heimstónleikinum ella world music. Tað eru teir báðir Kári Sverrisson og Óli Olsen, ið hava gjørt tónleikin til yrkingar Janusar, sum eru á flöguni »Ver sterk mín sál«.

Hanus um Janus

Alt síðani 1987 hevur rithøvundurin Hanus Andreassen arbeitt við Janusi Djurhuus burturav og við tí í hyggju, at fáa eina samlaða mynd av hesum samansetta persóni. Og ikki kann sigast annað enn at ein sannur varði longu stendur eftir í føroyskari bókaútgávu, nú ævisøga Janusar er komin út trimum bimum, sum øll eru stórnaði av Hanusi.

Mentan og politikkur

Undir heitinum »Mentan og politikkur« fer Hanus Andreassen mikukvöldið at røða um skaldið og sakføraran Janus Djurhuus. Í fyrilesturin verður roynt at lýsa J.H.O. Djurhuusar áskoðanir um Føroya mentunarligu og politisku strembanir og um samspelið teirra millum.

Hesi bæði ymisku fyrbrigdi verða lýst hvør sær; fyrst Janusar føroyska mentunarhugtak og síðani støða hansara til eina føroyska politiska stremban, fram ímóti øktum sjálvstýri ella suvereniteti.

Hóast hesar báðar strembanir eru tvinnanda hugtøk, sum Janus Djurhuus hevur ymiskar áskoðanir um, er áhugavert, at spyrja, um samspæl - dialektikkur - er millum hesi viðurskifti.

At enda í fyrilestrinum, reisir Hanus Andreassen spurningin, um hesar hugsanir Janusar hava nakað at siga nútíðar ættarlíðum. - Kunnu sjónarmið Janusar tengjast afturat støðuni í Føroyum í dag og hevur lív og virkið Janusar nakran relevans fyri okkum idag?

Enekk tulka Janus

Innan fyrilestrinum hjá Hanusi Andreassen um Janus Djurhuus byrjar, fara limir úr nýskapandi tónleikabókinum Enekk at framføra yrkingar eftir Janus, sum teir sjálvir hava sett lóg til. Teir sum framføra eru Kári Sverrisson, sum syngur og spælir gittar og Óli Olsen, sum spælir á klaver og harmoniku.

Tónleikabókin Enekk, sum er av Skálafjørði-

William um Janus

William Heinesen var ein av teim mongu, ið vóru og enn eru hugtikin av Janusi Djurhuus. Umframt í teim stuttligu keipumyndunum, lýsir William eisini Janus skald við hesum orðum: »Skönhed- en i alle dens former, men helst i den antikke digtning, det var for ham det væsentlige i tilværelsen, mens dagliglivets frikadeller, diskenspringere og folketingsmænd for det meste var latterlige, selv om nødvendige onder, man maatte negligere eller bekæmpe med spottens stål, en idræt, Djurhuus var mester i. Kunst- en for kunstens skyld var det ideal, som denne højt begavede færøske Don Quijote ærligt og redeligt og ikke uden betydelige personlige ofre gik i breen for midt i en prosaisk kræmmer- og skolemestertid«.

Janus Djurhuus, sum var føddur í jarstovu í Havn hin 26. Februar 1881, andaðist á Landssjúkrahúsinum hin 31. august 1948, 67 ára gamal.

Hanus Andreassen

Hanus Andreassen er føddur í Saltangará 1942 og vaks upp í Skúvoy og flutti til Havnar í 1956. Síðani miðskeiðis í áttatiárunum hevur hann virkað sum rithøvundur burturav. Umframt umrøddu ævisøgu og egnar skaldsøgur, hevur hann flutt heimsbókmentir úr upprunamálinum í føroyskt mál. Í hesum sambandi kunnu nevast »Otello« eftir Shakespeare (1989) og »fTey deyðu« eftir James Joyce (1991). Skeiði 1992-94 var Hanus formaður í Rithøvundafelag Føroya. Hann umboðar Føroya í norðru bókasavns- og rithøvundafelagssamskipanini Nordbok.

Fyrilestrinum »Mentan og politikkur«, sum Norðna Felagið skipar fyri og sum verður hildin í Listaskálanum í Havn mikukvöldið hin 26. august 1998 klokkan 19:30, er almennur og ókeypis.

Norðna Felagið í Føroyum

sum eitt skúladømi ella ikki. Hevur kommunan ikki pláss fyri øllum børnum í skúladøminum í Venjingarskúlanum, so eigur skúladømið at verða broytt á vanligan hátt. So einfalt er tað. Men fyrri at sleppa undan at standa til svars fyri borgarunum roynir kommunan at lúka sær undan, og landsstýrismaðurin góðtekur lúskið.

Tulkingin hjá kommununi av, hvat felags skúladømi merkir, heldur ikki løgfrøðiliga, og landsstýrismaðurin er ikki frægari, tá ið við at lata ta skeivu tulkingina standa heldur hóudina yvir sínum partamonnunum í býráðnum.

Vánalig viðferð

Sum tað helst skilst av omanfyrirstandandi, eru við óð. Og tað hava vit alla grund til at vera. Vit kenna okkum ikki bara óættvíst, men eisini illa viðfarin.

Hví hvur kommunan dult, at trupulleikar fóru at vera í vesturbýnum. Tá kommunan longu framanundan hevði gjørt av, at bara tveir fyrsti flokkar fóru at sleppa inn í Venjingarskúlan í ár, so visti hon samstundis, at nógvar børn í vesturbýnum ikki sluppu í Venjingarskúlan. Hví fingur foreldrinu so ikki heta at vita við innskrivningina? Tvørturímóti fingur fleiri foreldur at vita, at sjálvsagt komu børnini í Venjingarskúlan, tí tey báðu jú í økinum hjá Venjingarskúlanum.

Vantandi virðingin fyri borgarunum kom eisini til sjónar, tá ið landsstýrismaðurin sendi kærna til ummælis hjá býráðnum. Býráðsformaðurin valdi at avgreiða kærna umsitingarlaga, hóast bøn frá foreldrunum um at leggja hana fyri býráðið. Politiski myndugleikin slapp so stutt heldur ikki hesa ferð upp í part.

Røtt mannagongd hevði sjálvsagt verið, at býráðið viðgjørdi kærna. Tí umsitingin kann ikki broyta

avgerðina, tað kann bara býráðið gera. Upplýsast kann, at tá málið í síni tíð varð viðgjørt í býráðnum, vóru 7 atkvøður fyri, 1 ímóti og heili 5 atkvøddu ikki.

Vit skilja væl, at foreldrinu at teimum børnum, sum eru sloppin í Venjingarskúlan, eru glað. Men tað kenst ikki sørt lógið, at eisini børn, ið búgva uttanfyri gamla skúladømið, eru sloppin inn, meðan børn, ið búgva innanfyri, ikki eru sloppin. Eisini kenst tað lógið, at børn, ið hava systkin á skúlanum, ikki verða tikin fram um tey børn, sum ikki hava tað. Tí fólkaskúlaálogin sigur greitt, at hetta eigur so vítt gjørligt at verða gjørt.

Niðurstøða

Vit vunu ikki dystin við myndugleikarnar - í hvussu so er ikki fyrbils. Teir gjørdur mannagongd um skeiv- ar og ivasamar avgerðir hjá hvørjum øðrum. Mark er tíverri fyrri, hvat vit kunnu bjóða okkara børnum, og tí noyðdust vit at lúta.

Hesa frageiðing hava vit skriva, tí vit halda tað vera skylda okkara at greiða frá, hvussu myndugleikarnir hava handfarið málið. Herundir eisini greiða frá, hvussu skúlamyndugleikin nýtir hugtakið »felags skúladømi« negativt - t.e. ímóti borgarunum - hóast tað í veruleikanum er positivt, nevniliga ætlað sum ein eyka møguleiki ella eyka rættur hjá borgarunum.

Eingin ivi er um, at aftur komandi ár verða nógvar børn í vesturbýnum, ið ikki sleppa í Venjingarskúlan, og við tí vøkstri, sum er í Hoyvík kanst tað lættliga ganga á sama hátt har. Men nú vita tit so, hvat tit hava í væntu. Í veruleikanum átti málið eisini at havt lótingsins áhuga. Tað er lótingið, ið ger lógið okkara, og hevur lótingið eisini skyldu til at siggja til, at umsitingin ikki bara heldur lóginar, men tulkar tær í røttum anda.

Vit eru ónaturliga keddi av, at okkara mál ikki kann metast av einum óheftum myndugleika, t.d. lótingsins umboðsmanni, tí tú kemur ikki langt við at lata umsitingina kanna seg sjálva.

Vit eru ikki samd, tá ið onkur - m.a. býráðsformaðurin - hevur sagt, at talan er um eitt luksus-problem. Okkara børn fáa ein langan og sera truplan skúlagev. Eisini hevur økt áttið hoyrt til Venjingarskúlan, so leingi hesin skúli hevur verið til. Tá ið fólk búsetast t.d. á Norðasta Horni, so vita tey, at skúlagevurin verður langur. Sama er galdandi aðrastaðni í býnum. Men hetta má vera fyrsta ferð, at eitt stórt óki knappliga fær enn verri skúlaútdurskifti, enn tað hevði framanundan, tí fer tað ikki so lógið, at vit eru farin í hernað.

Men tey allarfestu, sum vit hava tosað við, hava greitt boðað frá, at tey stuðla okkara søk. Í hesum sambandi fara vit at takka øllum teimum, sum skrivaðu undir mótmælið ímóti, at vesturbýurin ikki longur varð roknaður sum eitt skúladømi, og at ikki øll børn í vesturbýnum sluppu í Venjingarskúlan. Eftir stuttari tíð eydnaðist

okkum at fáa umleið 800 undirskriftir, og tá vóru vit (sjálvsagt) bara í vesturbýnum.

Áheitan

Hesa ferð vóru tað vit, ið sótu eftir við Svarta Per. Næstu ferð verða tað kanska tit. Vit høvdu fegin sæð, at fleiri høvdu stuðlað okkum, tí vit halda, at okkara bardagi hevur verið rættvisur. Men órætturin kundi eins væl havt rakt onnur og fer helst at gera tað í framtíðini.

Vit fara tí at mæla til, at foreldrinu fylkjast, kanska í onkrum slagi av felagskapi, so tey saman kunnu verja síni áhugamál. Nýggja fólkaskúlaálogin liggur eisini upp til, at foreldrinu luttaka meira virkin í skúla-spurningum.

Hetta mál hevði stóran týdning fyri okkum foreldur og børn okkara. Men hjá myndugleikunum var talan um eitt lítið mál. Hevði viljin verið til staðar, kundi tað verið avgreitt skjótt og lætt. Í staðin avdúkaðu myndugleikarnir seg sum ábyrgdarleysir og kensluleysir skriviborðsgeneralar.

Foreldrabólkurin í Vesturbýnum

www.sosíalurin.fo